

ESPOO
ESBO

Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Ei kiusaamiselle

Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma varhaiskasvatuksessa,
perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa

Suunnitelmatyön lähtökohtia

- Lain mukaan kouluissa ja oppilaitoksissa tulee olla osana opiskeluhooltosuunnitelmaa suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- Suunnitelmaa oli tarpeen päivittää
- Haluttiin tehdä tavoitteellisemmin ja jatkumona varhaiskasvatuksesta toisen asteen koulutukseen
- Tavoitteena:
 - Koulu- ja oppilaitosyhteisöjen yhteisöllisyyden vahvistuminen
 - Oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen
 - Yhdenmukaiset toimintatavat kiusaamisen ehkäisyssä
- Suunnitelman sisältönä toimenpiteitä, joilla koulut ja oppilaitokset vahvistavat yhteisöllisyyttä ja osallisuutta sekä ehkäisevät kiusaamista

Valmistelusta vastanneet työryhmät

Varhaiskasvatus ja esiopetus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
Puheenjohtaja: Anita Vataja, asiantuntija Tiina Hemming, kuraattori Tiina Jaatinen, psykologi Heidi Hilli, terveydenhoitaja Marianne Leppänen, asiantuntija Saara Salmi-Rautiainen, asiantuntija	Puheenjohtaja: Kari Kotiniemi, aluepäällikkö Sirpa Tammisuo, rehtori Hannele Kuokkanen, kuraattori Maisa Thibault, psykologi Leena Lakka, erityisluokanopettaja Marianna Haggrén, lehtori Piritta Honkanen, opetussuunnitelma/ koulutussuunnittelija (eo) Maarit Lindblad, terveydenhoitaja Teija Seppänen, terveydenhoitaja	Puheenjohtaja: Riikka Tainio, aluekuraattori Airi Kajander, kuraattori Siv Laxen-Mäntynen, aluepsykologi Kristiina Laine, psykologi Maria Hietto, terveydenhoitaja Seija Vuori, terveydenhoitaja

Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Ei kiusaamiselle - suunnitelman toimenpiteet

1. Hyvinvoinnin mittarit
2. Sosiaalisia ja tunnetaitoja sekä kiusaamistilanteiden käsittelyä kehittävät ohjelmat
3. Ryhmien, luokkien ja yhteisöjen yhdessä sovitut säännöt
4. Jatkuva ryhmäyttäminen ja sosiaalisen kiinnittymisen edistäminen
5. Opiskeluhuollon edustajat tapaavat pienryhmissä aloittavat 7. luokan oppilaat sekä toisen asteen koulutuksen uudet opiskelijat
6. Sähköiset palautekanavat
7. Kiusaamisen vastaisten toimien vastuuhenkilöt
8. Restoratiivisten lähestymistapojen käyttö
9. Nimikkoakuinen paljon kiusatuksi tulleeelle
10. Tukevan oppilastoiminnan kehittäminen ja vahvistaminen
11. Vertaistukitoiminta
12. Niveltäminen ja siirtymätilanteet
13. Huoltajien osallistaminen
14. Puuttumisen portaat

1. Hyvinvoinnin mittarit

Tavoite: Varhaiskasvatussyksiköllä, koululla ja oppilaitoksella on menetelmä, jonka avulla seurataan oppilaiden ja opiskelijoiden arkea ja jaksamista. Tietoa käytetään kiusaamisen ehkäisemiseen sekä siihen puuttumiseen monin eri keinoin.

Varhaiskasvatus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
- Lapsia koskevaa hyvinvointitietoa saadaan eri lähteistä: - Finlapset - Hyve 4 –malli, - Vuorovaikutuksen arviointikriteerit - Mahdollisesti Kuumemittarikeyse ly huoltajille tähän teemaan liittyen? - Hyvinvointitietoa hyödynnetään ryhmään pääsemisessä tukeminen, lasten tunnetaitojen ja kaveritaitojen vahvistaminen - Miten hyvinvointitietoa käsitellään huoltajien kanssa?	- Kouluissa seurataan hyvinvointia jatkuvasti (mm. oppilaskysely (4.-9. luokat), Kouluterveyskysely (4.-5. ja 8.-9. luokat), koulun omat kiusaamiskyselyt ja muut mittarit, KiVa–koulun tapaukset (määrä ja laatu), vertaissovittelev tapaukset, Hyvinvointikartta 5. ja 8. lk.) - Jokaisella koululla ja luokalla on käytössä oma menetelmänsä, jonka avulla seurataan yhteisöllisen opiskeluhoollon tukemana oppilaiden ja opiskelijoiden arkea ja jaksamista. Tietoa käytetään kiusaamisen ehkäisemiseen sekä siihen puuttumiseen monin eri keinoin. - Perusopetuksessa ohje hyvinvointitiedon hyödyntämiseen lasten ja nuorten hyvinvointityössä Aikataulu ja toimijat: Yhteisöllinen opiskeluhoolloryhmä hyödyntää kouluterveyskyselyn tuloksia ja päättää, milloin ja miten esitellään kyselyn koulukohtaisia tuloksia henkilökunnalle, oppilaille ja vanhemmille. Toimenpiteet kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.	Kouluterveyskysely (THL) tehdään joka toinen vuosi, 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijat ja alle 21-vuotiaat Tavoite: selkeä prosessi, tulokset käydään läpi henkilökunnan, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa Hyvinvointikartta lukion 1. vuoden opiskelijat, sähköisesti heti syyslukukauden alussa. Tavoite: YHR:ssä käsitellään tulokset. Toive: Hyvinvointikartta Omniaan - Lukiossa on ryhmänohjaajakeskustelu 1 ja 2 vuoden opiskelijoille - Haastattelurunko on oppilaitoskohtainen - Omniassa vastuuopettaja tekee henkilökohtaisen opetussuunnitelman (hoks) opintojen alussa - Laaja suunnitelma, jossa mukana opiskelijan hyvinvointi - Päivitetään opintojen aikana ja tämä tehdään kaikille Wilmaan Hyvinvointitiedon hyödyntämisessä tärkeää: - Selkeä prosessi miten lukuvuoden aikana oppilaitos ja YHR/HYRY hyödyntävät kouluterveyskyselyn ja muiden käytössä olevien kyselyiden tuloksia - Tulokset esitellään henkilökunnalle, opiskelijoille, huoltajille - Toisella asteella paljon oppilaitoksia: lukioissa on YHR (yhteisöllinen opiskeluhoolloryhmä) ja sen laajennettu kokoonpano ja ammatillisella puolella on HYRY (hyvinvointityöryhmä), jossa toimipistekohtaisia vaihteluita toteutuksessa - Tavoitteena tasapuolinen tulosten läpikäyminen yhdessä henkilökunnan ja opiskelijoiden kanssa.

2. Sosiaalisia ja tunteitaivoja sekä kiusaamistilanteiden käsittelyä kehittävät ohjelmat

Tavoite: Varhaiskasvatusyksiköllä, koululla ja oppilaitoksella on käytössä työkalupakki sosiaalisten tilanteiden ja tunteiden tunnistamista sekä uusien taitojen oppimista varten. On helpompaa tehdä jotain, kun on välineet, joilla toimia.

Varhaiskasvatus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
- Sosiaalisten ja tunteitaivojen vahvistamisessa tärkeää: - Ristiriitojen ja kiusaamisen erottaminen - Empatiataitojen avaaminen - Aikuisen rooli ja tietoisuus tunteitaivoista - Vuorovaikutustaitojen kehityksen ymmärtäminen - Käytössä olevia menetelmiä ja ohjelmia: Ihmeelliset vuodet, Askeleittain, Fanny-kirjasarja, kaverikerho, vuorovaikutusleikki, Arvoska, Jukka hukka -kirjasarja, Mielenterveysseuran materiaali (pöytäteatteri) Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaan tai esiopetussuunnitelmaan suunnittelun ja arvioinnin kirjaaminen	- Luokille tehdään vuosittain ilmapiirikyselyjä, jotka käsitellään yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän ja luokanopettajien / luokanvalvojen kanssa ja sovitaan tarvittavista tukitoimista. Aikataulu ja toimijat: Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä tarkastelee koulussa olevia menetelmiä ja päättää, mitkä näistä on käytettävissä. Tämä kirjataan luokakohtaisesti lukuvuosisuunnitelman kohtaan toiminnan kuvaus.	- Mahdollisia toisen asteen koulutukseen sopivia menetelmiä: Verso, Resto sovitteluva ja restoratiivinen yhteisö -kurssi kohti kohtaamisen kulttuuria - Opintokamu –menetelmä (kurssi, jonka opiskelija voi tehdä) - Omniassa ollut erilaisia hankkeita esimerkiksi kampusrauha ja kiusaamisen vastainen hanke - Hankkeiden toimeenpanossa hyödynnettävä oppilaitoksen koko moniammatillista ryhmää - Hankkeissa tehdyn kehittämistyön levittäminen kaikkiin toimipisteisiin? - Omniassa on opiskelurauhan julistus syyslukukauden alussa - Tavoite: Opiskeluhoitoryhmän työntekijät (sekä opiskelijat) paremmin tietoisia hankkeista ja tapahtumista Omniassa ja jalkauttaminen tapahtuiksi yhdessä suunnitellen ja toteuttaen - Lukioissa ei käytössä yleistä ja yhtenäistä menetelmää - Toteutetaan omia oppilaitoksen kehittämiä menetelmiä kiusaamisen vastaiseen toimintaan kuten Tapiolan ja Otaniemen lukioissa (hyvinvointiviikko) - Aikataulu ja toimijat: Koulutuksen selvittäminen, opintokamun tilanteen selvittäminen, hanketilanteen kartoittaminen

3. Ryhmien, luokkien ja yhteisöjen yhdessä sovitut säännöt

Tavoite: Varhaiskasvatustyksiköllä, koululla ja oppilaitoksella on säännöt, jotka auttavat sekä ennaltaehkäisemään kiusaamista että puuttumaan siihen jämäkästi ongelmien jo alettua.

Varhaiskasvatus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
Varhaiskasvatustyksikössä sääntöjen laadinnassa huomioitavaa: - Keskeiset säännöt, lasten osallisuus sääntöjen tekemisessä muun tunnetyöskentelyn kautta, ryhmän sääntöjen kuvittaminen - Säännöt myönteisen ilmaisutavan kautta - Säännöt ovat ryhmässä näkyvillä ja niihin palataan - Vanhempien osallisuus sääntöjen rakentamisessa ja heidän tietoisuutensa niistä - Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaan tai esiopetussuunnitelmaan suunnittelun ja arvioinnin kirjaaminen - Kuraattorin, psykologin ja laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajan työskentely ryhmissä näiden teemojen ympärillä	- Jokainen espoolainen kouluyhteisö laatii osana yhteisöllistä opiskeluhoitoa säännöt, jotka auttavat sekä ennaltaehkäisemään kiusaamista että puuttumaan siihen jämäkästi ongelmien jo alettua Aikataulu ja toimijat: Rehtori varmistaa, että jokaisessa koulussa on laadittu säännöt kevätlukukauden aikana	- Oppilaitoksessa tulee olla selkeästi yhteisesti sovitut säännöt ennaltaehkäisevät kiusaamiselta ja mahdollistavat siihen puuttumista - Opiskelijoille ja kaikille toimijoille tulee selkiyttää, mitä kiusaamisella tarkoitetaan: kiusaamisen määritelmää tarvitaan, jotta kiusaamiseen voidaan puuttua systemaattisesti riittävän varhain. - Yhteisten sääntöjen laadinta lukioissa: - Ryhmänohjaajan hetket joka jaksossa ,sisältö -yhr - Yhteisten sääntöjen laadinta Omniassa: - Vastuuopettajan tunnit Aikataulu ja toimijat: Sovitaan oppilaitoksen yhteisöllisessä opiskeluhoitoryhmässä (YHR/HYRY)

4. Jatkuva ryhmäyttäminen ja sosiaalisen kiinnittymisen edistäminen

Tavoite: Ryhmäyttäminen on varhaiskasvatustyksikössä, koulussa ja oppilaitoksessa arkipäivää ja jatkuvaa läpi lukuvuoden. Jatkuva ryhmäyttäminen vahvistaa ryhmän toimintakykyä, parantaa ilmapiiriä ja lisää turvallisuudentunnetta.

Varhaiskasvatus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
- Kaikissa varhaiskasvatustyksiköissä huolehditaan, etteivät uudet tulokkaat putoa kelkasta - Ryhmäyttämistä jatketaan, kunnes tulokkaat ovat sopeutuneet uuteen ympäristöönsä. Tämä ei tapahdu hetkessä, joten toiminnan tulee olla pitkäkestoista: tehdään siitä olennainen osa arkea. Ei anneta kenenkään pudota. - Ryhmäyttämisen huomioitavaa: - Lapsen aloitukseen panostaminen - Lapsen pääseminen osaksi ryhmää, työnjako ja vastuu sovitaan tiimissä - Ryhmäytyminen – sen suunnittelu systemaattisesti! Lasten osallisuus tässä - Kuraattorin, psykologin ja laaja-alaisen varhaiskasvatuksen erityisopettajan työskentely ryhmässä näiden teemojen ympärillä, myös kieli- ja kulttuuriopettajat mukaan - Opiskeluhuollon edustajat mukana suunnitellusti	- Jokainen koulussa huolehtii, että ryhmäyttäminen on arkipäivää ja jatkuvaa läpi lukuvuoden Aikataulu ja toimija: Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä suunnittelee, koordinoi ja arvioi säännöllisesti jatkuvan ryhmäyttämisen toteuttamista yhdessä henkilökunnan kanssa.	- Lukiokoulutus: - 1. vuoden opiskelijoille syyslukukauden alussa ryhmäyttämistä tutorien kanssa ja lisäksi myös koko lukuvuoden ajan, -tutorit mukana - 2. vuoden opiskelijoille yhteinen toimintapäivä - Omnia: - Toimenpide-ehdotus: Perustetaan työryhmä kehittämään ryhmäyttämiskäytäntöjä, tutortoiminnan kehittäminen, opiskelijatoiminnan koordinaattori - Tavoite: pääsääntöisesti kaikissa oppilaitoksissa opiskelijoiden toiveena on jatkuva ryhmäyttäminen koko lukuvuoden ajan. Opiskeluhuollon työntekijöiltä voi pyytää tukea ja apua ja työparia toimintaan. Aikataulu ja toimija: Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä (YHR/HYRY) ovat mukana suunnittelemassa ja arvioimassa säännöllisesti jatkuvan ryhmäyttämisen toteuttamista yhdessä henkilökunnan kanssa

5. Opiskeluhuollon edustajat tapaavat pienryhmissä aloittavat 7. luokan oppilaat sekä toisen asteen koulutuksen uudet opiskelijat

Tavoite: Yläkoulun ja toisen asteen koulutuksen aloittavilla oppilailla ja opiskelijoilla on tietoa opiskeluhuollon palveluista. Ryhmätapaamisissa kerrotaan koulussa/oppilaitoksessa tehtävästä yhteisöllisestä työstä (mm. kiusaamisen ehkäiseminen) sekä mahdollisuuksista saada yksilökohtaista apua ja tukea.

Varhaiskasvatus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
- Ei koske varhaiskasvatusta	- Opiskeluhuollon psykologit ja kuraattorit toteuttavat ryhmämuotoiset hyvinvointikeskustelut kaikille 7.-luokkalaisille - Keskustelussa kartoitetaan oppilaiden ajatuksia yläkoulun alkaessa, kerrotaan opiskeluhuollon palveluista sekä puhutaan kiusaamisen ehkäisystä ja siihen puuttumisesta - Malli kehitettiin osana pääkaupunkiseudun yhteistä opiskeluhuollon kehittämistyötä (LAPE, lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2016-2018) Aikataulu ja toimijat: Opiskeluhuolto käy kaikki 7. luokat läpi syyslukukauden aikana	- Hyvinvointikeskustelut (joihin sisältyy kiusaamisen ennaltaehkäisy) ensimmäisen vuoden opiskelijoille - Lukio: Kuraattori ja psykologi tapaavat opiskelijat, erilaiset toteuttamistavat eri lukioissa - Omnia: Opiskeluhuollon työntekijöiden esittäytyminen ja palveluista kertominen - Jatkuvan haun kautta tulee jatkuvasti uusia opiskelijoita ja uusia opetusryhmiä → Tulee miettiä sopivaa rakennetta eri toimipisteissä ja koulutusaloilla Aikataulu ja toimijat: Vuosittain, pääosin syyslukukaudella

6. Sähköiset palautekanavat

Tavoite: Perusopetuksessa kaikilla oppilailla ja huoltajilla on tiedossaan ja käytettävissään helppo tapa ilmoittaa huomioista kiusaamiseen liittyen.

Varhaiskasvatus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
- Ei koske varhaiskasvatusta	- Jokaisessa koulussa otetaan käyttöön sähköpostiosoitteet: eikiusaamiselle.koulunnimi@espoo.fi Aikataulu ja toimijat: Helmikuun 2021 aikana rehtori hankkii koululle sähköpostiosoitteen.	- Tällä hetkellä ei ole tiedossa sähköisiä palautekanavia Aikataulu ja toimijat: Selvitetään asiaa lukuvuoden 2020-2021 aikana

7. Kiusaamisen vastaisten toimien vastuuhenkilöt

Tavoite: Varhaiskasvatuksessa, koulussa ja oppilaitoksessa tunnistetaan eri toimijoiden roolit kiusaamisen ehkäisyssä. Toiminta kuuluu kaikille koulu- tai oppilaitosyhteisössä työskenteleville.

Varhaiskasvatus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
- Varhaiskasvatussyksikössä on sovittu vastuuhenkilöt, jotka erityisesti huolehtivat kiusaamiseen puuttumiseen liittyvien toimien edistämisestä. - Varhaiskasvatussyksiköissä kirjataan suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä	- Kiusaamisen estävä toiminta on kaikkien opettajien ja koulunkäyntiavustajien vastuulla - Rehtori ja yhteisöllinen opiskeluhoito johtavat kiusaamista estävää toimintaa. Aikataulu ja toimija: Jokaisessa koulussa yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä huolehtii helmikuun alkuun (2021) mennessä, että kiusaamista ennaltaehkäisevä toiminta näkyy koulun arjessa.	- Keskeisiä toimijoita: - Ryhmänohjaaja, työparina rehtori - Vastuopettaja, työparina koulutuspäällikkö - Koko oppilaitoksen henkilökunta Aikataulu ja toimija: Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä (YHR/HYRY) ja ennaltaehkäisevää toimintaa

8. Restoratiivisten lähestymistapojen käyttö

Tavoite: Koulussa ja oppilaitoksessa on ymmärrystä ja osaamista restoratiiviseen lähestymistapaan. Restoratiivinen lähestymistapa korostaa kohtaamiseen, keskusteluun ja yhteistyöhön perustuvaa myönteistä prosessia, jossa pyritään osapuolten välisen ymmärryksen lisääntymiseen. Se vahvistaa valmiutta haastavien tilanteiden sovitteluun rakentavasti, osallisuutta vahvistaen.

Varhaiskasvatus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
- Ei koske varhaiskasvatusta?	- Restoratiivisen lähestymistavan perusarvoja ovat kunnioitus, kuuntelu, kohtaaminen sekä yksilöiden oman asiantuntijuuden ja kyvykkyuden vahvistaminen. Aikataulu ja toimijat: Koulujen henkilökunnasta valitaan kaksi vastuuhenkilöä, jotka koulutettaisiin yhteistyössä HY+ kanssa restoratiiviseen lähestymistapaan (esimerkiksi RESTO - Sovitteleva ja restoratiivinen yhteisö -koulutus). Koulutuksen jälkeen vastuuhenkilöt perehdyttävät lähestymistavan omiin kouluihinsa. Toimenpiteen toteuttaminen vaatii rahoitusta koulutuksen hankkimiseen.	- Restoratiivisuus on kunnioittavaa kohtaamista, aktiivista kuuntelua ja läsnäoloa - Resto -kurssi antaa osallistujille valmiudet lasten ja nuorten, huoltajien ja kollegoiden kohtaamiseen ja haastavien tilanteiden ratkaisemiseen rakentavasti ja korjaavasti yhteistyössä kaikkien osallisuutta vahvistaen. - Koulutus sopii oppimisyhteisöjen henkilöstölle. Suositus min 2 henkilöä / yhteisö / kurssi Aikataulu ja toimijat: Selvitetään lukuvuoden 2020-2021 aikana mahdollisuuksia henkilöstön kouluttamiseen Toimenpiteen toteuttaminen vaatii rahoitusta koulutuksen hankkimiseen.

9. Nimikko aikuinen paljon kiusatuksi tullee

Tavoite: Kiusaamisen kohteeksi joutuneella oppilaalla/opiskelijalla on nimettynä turvallinen aikuinen, joka auttaa ja tukee eteenpäin.

Varhaiskasvatus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
- Ei koske varhaiskasvatusta	- Joskus tarvitaan enemmän tukea. Silloin kiusatulle nimetään turvallinen aikuinen, joka auttaa ja tukee eteenpäin. - Oppilaalla on itse mahdollisuus ehdottaa/valita hänelle turvallinen aikuinen. Aikataulu ja toimijat: Helmikuun alkuun 2021 mennessä laaditaan toimintamalli, jolloin jokaisessa koulussa on mahdollisuus nimikkoaikuisen tuelle.	- Ehdotus: Opiskeluhoollon työntekijä ja/tai tuttu aikuinen henkilökunnasta Aikataulu ja toimijat: Vaatii pohdintaa ja valmistelua, miten toteutetaan parhaiten (lv. 2020-2021)

10. Tukevan oppilastoiminnan kehittäminen ja vahvistaminen

Tavoite: Koulu- ja oppilaitosyhteisössä kaikki otetaan mukaan kiusaamisen ehkäisyyn. Näin vahvistetaan kiusaamista vähentävää ilmapiiriä.

Varhaiskasvatus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
- Ei koske varhaiskasvatusta	- Koulut laativat koulukohtaisen suunnitelman omasta tukioppilastoiminnasta tai vastaavasta. - Tukioppilaat ja oppilaskunta otetaan mukaan henkilökunnan rinnalla järjestämään kiusaamisen vastaista päivää koulussa. Aikataulu ja toimijat: Koulujen vastuuopettajat (ja kuraattorit) koulutetaan lukuvuoden aikana yhteistyössä MLL:n ja HY+:n kanssa. Kiusaamisen vastainen päivä toteutetaan lukuvuoden aikana. Toimenpiteen toteuttaminen vaatii rahoitusta.	- Tutortoiminta ja opiskelijakuntahallituksen toiminta - Lukio: vastuuopettajat sekä tutortoimintaan (ryhmätoiminta/markkinointitoiminta) että opiskelijakunnan hallitukseen - Omnia: yhdysopettaja, opiskelijatoiminnan kehittäminen ja toteuttaminen - Ehdotus: toiminnasta saa opintoja, teemapäivät, oppilaitokset laativat suunnitelman omasta tutortoiminnasta Aikataulu ja toimijat: Kartoitetaan nykytilanne ja tehdään toimenpide-ehdotuksia lv. 2020-2021 aikana

11. Vertaistukitoiminta

Tavoite: Kiusatuksi tulleella oppilaalla tai opiskelijalla on mahdollisuus jakaa kokemuksiaan ja saada vertaistukea muilta.

Varhaiskasvatus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
- Ei koske varhaiskasvatusta	- Kummikoulu ottaa yhteyttä nuorisotyöntekijään ja selvittää yhdessä vertaistukiryhmän perustamista (kohdennettu nuorisotyö). Aikataulu ja vastuuhenkilöt: Opiskeluhooltohenkilöstä huolehtii yhteistyöstä nuorisotoimen kanssa lukuvuoden aikana. Kummiohjaajat käyvät kerran vuodessa yhteisöllisessä opiskeluhooltoryhmässä.	- Omnian opiskelijoilta tullut toive vertaistukiryhmiin - Selvítettävä nykytilanne: Milloin ja missä, kuka järjestää? Onko valmista mallia? Muita kokemuksia? Sopivat yhteistyötahot? Aikataulu ja toimijat: Kartoitetaan nykytilanne ja tehdään toimenpide-ehdotuksia lv. 2020-2021 aikana

12. Niveltäminen ja siirtymätilanteet

Tavoite: Oppilas tai opiskelija saa erityisesti nivelvaiheissa ja siirtymätilanteissa tukea ja ohjausta. Siirtyminen kouluasteelta toiselle tai toiseen kouluun ovat aina opintopolun kriittisiä kohtia.

Varhaiskasvatus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
- Ei koske varhaiskasvatusta	- Jokaisessa koulussa kuvataan/kerrataan koulun toimintamallit ja tavat oppilaan niveltämisessä kouluun, koulun sisällä ja uuteen kouluun siirryttäessä Aikataulu ja toimijat: Koulun yhteisöllinen opiskeluhoito huolehtii, että asia tulee käsiteltyä henkilökunnan kanssa helmikuun 2021 loppuun mennessä.	- Selkiytetään: Toimintamalli ja aikataulu, eri toimijoiden roolit ja vastuut Aikataulu ja toimijat: Kartoitetaan nykytilanne ja tehdään toimenpide-ehdotuksia lv. 2020-2021 aikana

13. Huoltajien osallistaminen

Tavoite: Huoltajilla on tiedossaan, miten oman lapsen varhaiskasvatusyksikössä, koulussa tai oppilaitoksessa kiusaamista ehkäistään ja miten siihen puututaan.

Varhaiskasvatus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
- Esitellään huoltajille varhaiskasvatusyksikön kiusaamisen estämisen toimintamalli, kiusaamistilanteen selvittelytavat ja jälkihoitoprosessit (malli) ja käydään keskustelu siitä	- Huoltajat tutustutetaan toisiinsa osallistavilla menetelmillä koulutaipaleen alusta asti. Vuorovaikutteisuus on tärkeää. - Esitellään vanhemmille koulun kiusaamisen estämisen toimintamalli, kiusaamistilanteen selvittelytavat ja jälkihoitoprosessit (malli) ja käydään keskustelu siitä. Aikataulu ja toimijat: Lukuvuoden 2020-2021 vanhempainilloissa käydään vuorovaikutteiset keskustelut koulun kiusaamiseen liittyvistä toimintamalleista.	- Kerrotaan huoltajille oppilaitoksen kiusaamisen estämisen toimintamalli, kiusaamistilanteen selvittelytavat ja jälkihoitoprosessit (malli) ja käydään keskustelu siitä. Aikataulu ja toimijat: Kartoitetaan nykytilanne ja tehdään toimenpide-ehdotuksia lv. 2020-2021 aikana

14. Puuttumisen portaat

Tavoite: Varhaiskasvatusyksikössä, koulussa ja oppilaitoksessa on selkeä toimintatapa kiusaamiseen puuttumiseen. Sovittu toimintamalli on oppilaiden, huoltajien sekä kaikkien koulun aikuisten tiedossa.

Varhaiskasvatus	Perusopetus	Toisen asteen koulutus
Jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä on kuvattu puuttumisen portaat: - Kiusaamista ehkäisevä toiminta - Aikuisen puuttuminen akuuttiin tilanteeseen - Huoltajan informoiminen - Kuka selvittää, kirjaa - Seuranta - Yhteistyö lapsen, huoltajien ja mahdollisten yhteistyötahojen kanssa	Jokaisessa koulussa on kuvattu puuttumisen portaat: - Kouluissa tehtävä ennalta ehkäisevä työ - Aikuisen puuttuminen akuuttiin tilanteeseen - Tiedottaminen luokanopettajalle - Huoltajan informoiminen - Kuka selvittää, kirjaa - Seuranta (luokanopettaja, luokanvalvoja tai muu sovittu henkilö) - Huoltajat kutsutaan koululle yhdessä tai erikseen, opiskeluhuoltohenkilöstö mahdollisesti mukaan - Nuorisotyön mukaanotto/Erityisnuorisotyön mukaanotto - Poliisin ja lastensuojelun mukaanotto	Jokaisessa oppilaitoksessa on kuvattu puuttumisen portaat: - Oppilaitoksessa tehtävä ennalta ehkäisevä työ - Puuttuminen akuuttiin tilanteeseen - Tiedottaminen - Mahdollinen huoltajan informoiminen - Kuka selvittää, kirjaa - Seuranta (ryhmänohjaaja) - Yhteistyö oppilaan, huoltajien ja mahdollisten yhteistyötahojen kanssa

Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Ei kiusaamiselle - suunnitelma tiivistetysti

1. Varhaiskasvatysyksiköllä, koululla ja oppilaitoksella on **menetelmä, jonka avulla seurataan oppilaiden ja opiskelijoiden arkea ja jaksamista**. Tietoa käytetään kiusaamisen ehkäisemiseen sekä siihen puuttumiseen monin eri keinoin.
2. Varhaiskasvatysyksiköllä, koululla ja oppilaitoksella on käytössä **työkalupakki sosiaalisten tilanteiden ja tunteiden tunnistamista sekä uusien taitojen oppimista varten**. On helpompaa tehdä jotain, kun on välineet, joilla toimia.
3. Varhaiskasvatysyksiköllä, koululla ja oppilaitoksella on **säännöt, jotka auttavat sekä ennaltaehkäisemään kiusaamista että puuttumaan** siihen jämäkästi ongelmien jo alettua.
4. **Ryhmyttäminen on varhaiskasvatysyksikössä, koulussa ja oppilaitoksessa arkipäivää ja jatkuvaa läpi lukuvuoden**. Jatkuva ryhmyttäminen vahvistaa ryhmän toimintakykyä, parantaa ilmapiiriä ja lisää turvallisuudentunnetta.
5. **Yläkoulun ja toisen asteen koulutuksen aloittavilla oppilailla ja opiskelijoilla on tietoa opiskeluhuollon palveluista**. Ryhmätapaamisissa kerrotaan koulussa/oppilaitoksessa tehtävästä yhteisöllisestä työstä (mm. kiusaamisen ehkäiseminen) sekä mahdollisuuksista saada yksilökohtaista apua ja tukea.
6. Perusopetuksessa kaikilla **oppilailla ja huoltajilla on tiedossaan ja käytettävissään helppo tapa ilmoittaa huomioista kiusaamiseen** liittyen.
7. Varhaiskasvatuksessa, koulussa ja oppilaitoksessa **tunnistetaan eri toimijoiden roolit kiusaamisen ehkäisyssä**. Toiminta kuuluu kaikille koulu- tai oppilaitosyhteisössä työskenteleville.
8. Koulussa ja oppilaitoksessa on **ymmärrystä ja osaamista restoratiiviseen lähestymistapaan**. Restoratiivinen lähestymistapa korostaa kohtaamiseen, keskusteluun ja yhteistyöhön perustuvaa myönteistä prosessia, jossa pyritään osapuolten välisen ymmärryksen lisääntymiseen. Se vahvistaa valmiutta haastavien tilanteiden sovitteluun rakentavasti, osallisuutta vahvistaen.
9. Kiusaamisen kohteeksi joutuneella oppilaalla/opiskelijalla on **nimettynä turvallinen aikuinen, joka auttaa ja tukee eteenpäin**.
10. Koulu- ja oppilaitosyhteisössä **kaikki otetaan mukaan kiusaamisen ehkäisyyn**. Näin vahvistetaan kiusaamista vähentävää ilmapiiriä.
11. Kiusatuksi tulleella oppilaalla tai opiskelijalla on **mahdollisuus jakaa kokemuksiaan ja saada vertaistukea** muilta.
12. Oppilas tai opiskelija saa **erityisesti nivelvaiheissa ja siirtymätilanteissa tukea ja ohjausta**. Siirtyminen kouluasteelta toiselle tai toiseen koulun ovat aina opintopolun kriittisiä kohtia.
13. **Huoltajilla on tiedossaan**, miten oman lapsen varhaiskasvatysyksikössä, koulussa tai oppilaitoksessa kiusaamista ehkäistään ja miten siihen puututaan.
14. Varhaiskasvatysyksikössä, koulussa ja oppilaitoksessa on **selkeä toimintatapa kiusaamiseen puuttumiseen**. Sovittu toimintamalli on oppilaiden, huoltajien sekä kaikkien koulun aikuisten tiedossa.